

Aanvulling bij het Stabiliteitsprogramma 2009-2013

DE BELGISCHE FEDERALE REGERING

Inhoud

Inleiding	41
Macro-economische uitgangspunten	42
Het vorderingensaldo en de overheidsschuld	45
Een tekort van 5,9 % in 2009	45
Een verdere verslechtering van de overheidsfinanciën bij ongewijzigd beleid	45
Een terugkeer naar het evenwicht in 2015	46
Een scenario tot 2012	47
De evolutie van de schuldgraad	48
Vergrijzing	49
Bijlagen	52
Gehanteerde macro-economische vooruitzichten t.e.m. 2015	52
Technical annex: Code of Conduct Tables	52

Inleiding

Deze aanvulling van het stabiliteitsprogramma van België volgt op het stabiliteitsprogramma dat in april 2009 werd ingediend. Deze aanvulling kwam er op vraag van de Raad van de Europese Unie die in zijn beoordeling (Council opinion on the updated stability programme of Belgium, 2008-2013) expliciet vraagt om een complement bij het stabiliteitsprogramma in te dienen tegen 20 september 2009:

“Belgium is invited to submit, by 20 September at the latest, a complement of the programme including a well founded medium-term budgetary strategy and improve compliance with the data requirements of the code of conduct especially regarding compulsory data”.

In deze aanvulling wordt het traject voor de Belgische overheidsfinanciën aangepast aan de recente macro-economische parameters en meer informatie gegeven ter onderbouwing van het genormeerde traject. De regering is voor het uitstippelen van dit traject uitgegaan van de meest recente macro-economische vooruitzichten en heeft zich laten leiden door het in voorbereiding van deze aanvulling aan de Afdeling Financieringsbehoeften van de Hoge Raad van Financiën gevraagd advies. Volgens de Afdeling Financieringsbehoeften zou het tekort voor de gezamenlijke overheid in 2009 oplopen tot 5,9 % van het bbp. Door de interne dynamiek van de interestlasten en de stijgende vergrijzingsuitgaven volstaat een groeihermeneing niet om het tekort terug te dringen. Op middellange termijn zou het tekort verder oplopen tot boven de 7 % van het bbp.

Zoals aanbevolen door de Ecofin-raad wil België het lichte groeiherstel in 2010 aangrijpen om de gezondmaking van de overheidsfinanciën te starten en wordt de inspanning de daaropvolgende jaren opgevoerd. Op korte termijn, namelijk voor 2010 en 2011, stelt de regering een inspanning op het niveau van het primair saldo voorop van respectievelijk 0,5 en 1 % van het bbp. De daaropvolgende jaren wordt een inspanning van telkens 1,3 % van het bbp vooropgesteld. Deze strategie moet onder de gehanteerde hypothesen toelaten om het tekort vanaf 2013 terug te dringen tot onder de 3 % van het bbp en in 2015 opnieuw aan te knopen met een evenwicht.

De algemene lijnen die hier uitgetekend worden, zullen verder uitgewerkt worden bij de opmaak van de meerjarenbegroting 2010-2011. Deze zullen dan ook meer in detail aan bod kunnen komen in het volgende stabiliteitsprogramma dat volgens de instructie van de Commissie tegen eind januari 2010 moet ingediend worden.

Macro-economische uitgangspunten

De ramingen voor de reële bbp-groei werden in de loop van 2009 herhaaldelijk aangepast. Verliep die aanpassing tot en met het tweede trimester in negatieve zin, dan heeft zich nu een kentering afgetekend. De vooruitzichten worden in positieve zin bijgesteld. Momenteel lijken de vooruitzichten zich te stabiliseren. Toch dient opgemerkt dat de vooruitzichten onzeker blijven en dat er een divergentie bestaat tussen de prognoses van verschillende instellingen.

Voor de aanvulling aan het stabiliteitsprogramma worden de vooruitzichten van de economische begroting van september (2009-2011) van het Instituut voor de Nationale Rekeningen gecombineerd met de vooruitzichten van het Federaal Planbureau van mei (2012-2014) en de raming van de Studiecommissie voor Vergrijzing (2015).

De internationale economische activiteit heeft zich sneller dan verwacht gestabiliseerd. Er blijft echter een grote onzekerheid over de kracht van het herstel, onder meer door de kwetsbaarheid van het financieel systeem. In de vooruitzichten van de economische begroting wordt uitgegaan van een bescheiden herstel van de economische groei in de eurozone vanaf de tweede jaarhelft van 2009. Voor 2010 zou dit een groei van 0,8 % opleveren, in 2011 zou de groei verder aantrekken tot 1,8 %.

Tabel 1: Groiprognose bbp België

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stabiliteitsprogramma (2009-2013)	-1,9	0,6	2,3	2,3	2,1		
Vooruitzichten Europese Commissie (mei)	-3,5	-0,2					
Aanvulling stabiliteitsprogramma	-3,1	0,4	1,9	2,4	2,2	2,2	2,1

De evolutie van de Belgische economie sluit nauw aan bij deze van de eurozone. Het laatste kwartaal van 2008 en het eerste van 2009 werden getekend door een sterke terugval van de economische activiteit (met telkens 1,7 %). In het tweede kwartaal van 2009 bleef de terugval beperkt tot 0,3 %. Vooral onder impuls van de uitvoer zou de groei in de tweede jaarhelft van 2009 licht positief worden. De economische groei zou in 2010 verder aan kracht winnen door een herneming van de private consumptie en investeringen. Momenteel wordt voor België uitgegaan van een inkrimping van de economie in 2009 met 3,1 %, en een groei in 2010 met 0,4 % van het bbp (en dit tegenover respectievelijk -1,9 % en 0,6 % in het stabiliteitsprogramma van april). De huidige prognoses zijn iets beter dan die van de Spring Forecast van de Europese Commissie van mei, waarbij gerekend werd met een inkrimping van 3,5 % in 2009 en van 0,2 % in 2010.

Tabel 2: Gedetailleerde macro-economische vooruitzichten op middellange termijn

% verandering, tenzij anders aangegeven	2007 miljard	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. Bbp-groei tegen constante prijzen	288,7	2,8	1,1	-3,1	0,4	1,9	2,4
2. Bbp in lopende prijzen (in miljard euro)	334,9	5,2	2,8	-2,2	1,8	3,7	4,1
Componenten van het reëel bbp							
3. Consumptieve bestedingen van de particulieren	149,1	2,1	0,9	-0,9	0,6	1,9	1,8
4. Consumptieve bestedingen van de overheid	60,5	2,3	2,3	1,9	1,4	1,7	2,1
5. Bruto vaste kapitaalvorming	65,0	6,2	5,5	-3,9	-1,5	3,1	3,0
6. Veranderingen in voorraden en netto aankoop activa	-						
7. Uitvoer van goederen en diensten	263,5	4,0	2,2	-15,1	1,5	4,1	4,9
8. Invoer van goederen en diensten	253,8	4,6	3,3	-13,7	1,4	4,4	4,6
Bijdragen aan de groei van het reëel bbp							
9. Finale bestedingen (3+4+5)	-						
10. Veranderingen in voorraden en netto aankoop activa	-	0,3	-0,2	-0,9	0,0	0;0	
11. Externe balans goederen en diensten	-	-0,4	-0,9	-1,2	0,1	-0,3	

Doordat de loonindexering in 2009 nog deels de hoge inflatie van vorig jaar weerspiegelt, stijgt vanuit macro-economisch standpunt het reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen in 2009 ondanks de daling van de werkgelegenheid. Toch zijn de gezinnen terughoudend in hun bestedingen vooral onder invloed van het negatieve economische klimaat en de bankencrisis. Daardoor wordt verwacht dat de private consumptie voor 2009 zal dalen met 0,9 % en dat de spaarquote zal toenemen. In 2010 zou er een licht herstel zijn van de private consumptie (0,6 %) en vanaf 2011 opnieuw een normale groei (van 1,9 % in 2011 en van 1,8 % in 2012) onder invloed van een toenemende werkgelegenheid, een stijging van de lonen en van het inkomen uit vermogen.

De investeringen daarentegen worden verwacht sterk af te nemen in 2009 (-3,9 %). Er is overcapaciteit door de lage vraag en de kredietvoorwaarden zijn strenger geworden. Pas in het midden van 2010 zou het investeringsklimaat stilaan herstellen als gevolg van betere afzetperspectieven. Voor 2010 als geheel wordt een afname van 1,5 % verwacht van de investeringen. Pas vanaf 2011 zou er opnieuw een stijging zijn van de investeringen op jaarbasis (een stijging in 2011 van 3,1 % en van 3,0 % in 2012).

De uitvoer kende in het vierde kwartaal van 2008 en het eerste kwartaal van 2009 een forse inzinking in navolging van de buitenlandse afzetmarkten. In de tweede jaarhelft zou het uitvoervolume zich licht herstellen. Op jaarbasis zou de uitvoer uitkomen op een krimp van 15 %. Ook de invoer kent als gevolg van de verminderde binnenlandse vraag en inkrimpende uitvoer een sterke terugval in 2009. Ook de invoer zou zich geleidelijk herstellen in 2010 en 2011 samen met de heropleving van de economische activiteit. De invoer nam in 2009 echter minder sterk af dan de uitvoer, en zal vanaf 2010 sterker groeien dan de uitvoer, waardoor de handelsbalans negatief zal blijven evolueren.

Tabel 3: Prijsevolutie op middellange termijn

% verandering	2007 (2000=100)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. Deflator bbp	116,0	2,4	1,7	0,9	1,4	1,8	1,7
2. Deflator consumptieve bestedingen van de particulieren	117,4	2,8	4,3	-0,1	1,5	1,6	1,6
3. Evolutie HICP	114,9	1,8	4,5	0,0	1,5	1,6	1,6
4. Deflator consumptieve bestedingen van de overheid	122,9	1,8	4,7	3,3	1,2	2,2	1,9
5. Deflator investeringen	111,6	2,2	2,3	-1,2	2,7	2,1	1,2
6. Deflator uitvoer van goederen en diensten	112,9	3,0	4,3	-2,8	0,8	1,8	1,5
7. Deflator invoer van goederen en diensten	113,1	2,6	7,3	-4,1	1,3	1,8	1,5

Wat betreft de prijsevolutie wordt een nulinflatie verwacht voor 2009. Deze uitzonderlijk lage inflatiecijfers zijn een gevolg van de prijsevolutie van de olie, waardoor er een negatieve jaar-op-jaarinflatie zou zijn van mei tot en met oktober 2009 (de gezondheidsindex is niet afhankelijk van de prijzen van benzine en diesel en zal dus minder beïnvloed worden door deze evolutie). Voor de andere goederen en diensten is er een nog steeds een positieve inflatie, als is deze beperkt als gevolg van de conjunctuurvertraging en van de doorrekening van de lagere energieprijzen in de prijzen van de andere goederen en diensten. Vanaf 2010 wordt als gevolg van de aantrekkende olieprijs weer een meer normaal niveau van inflatie verwacht van 1,5 % in 2010 en 1,6 % in 2011 en 2012 op jaarbasis.

De bbp-deflator bedraagt volgens de vooruitzichten in 2009 0,9 % en in 2010 1,4 %, waarna opnieuw een normaal niveau wordt bereikt. Het prijsniveau kent voor alle componenten een daling in 2009, waarna vanaf 2010 een geleidelijke terugkeer naar een normaal niveau wordt voorzien.

Wat betreft de evolutie van de arbeidsmarkt wordt een afname van de werkgelegenheid in 2009 van 0,8 % verwacht. Deze afname is veel minder uitgesproken dan de afname van de economische activiteit aangezien door systemen van tijdelijke werkloosheid en arbeidsduurvermindering een deel van de vraagvermindering wordt opgevangen. Pas daarna worden de personeelsbestanden van de bedrijven aangepast. Daarom is de binnenlandse werkgelegenheid pas in het eerste kwartaal van 2009 beginnen afnemen. Door deze dynamiek zal echter de werkgelegenheid ook in 2010 nog met 1,3 % afnemen. Pas in 2011 wordt een licht herstel van de werkgelegenheid verwacht (+0,4 %). De geharmoniseerde Eurostat-werkloosheidsgraad zou stijgen van 7 % in 2008 tot 9,6 % in 2011.

Het vorderingensaldo en de overheidsschuld

Een tekort van 5,9 % in 2009

In afwachting van de publicaties van de definitieve overheidsrekeningen voor 2008 wordt het cijfer van de INR-raming van maart gehanteerd, namelijk een tekort van 1,2 % van het bbp. Voor 2009 wordt nu uitgegaan van een tekort van 5,9 % van het bbp. Deze aanzienlijke verslechtering van het vorderingensaldo kan uiteraard niet los gezien worden van de macro-economische context. Zoals reeds aangegeven in 1 wordt voor 2009 uitgegaan van een inkrimping van de Belgische economie met 3,1 %. In lijn met het Europees Economisch herstelplan besliste de Belgische regering om een economisch herstelplan te lanceren dat de economische bedrijvigheid gericht ondersteunde, doch beperkt was in zijn omvang omwille van de beperkte ruimte op de overheidsfinanciën. De impact op de overheidsfinanciën van deze plannen kan voor 2009 geraamd worden op goed 1 % van het bbp. Daarnaast heeft de regering de automatische stabilisatoren ten volle laten spelen om de economie verder te stabiliseren. De impact van de crisis vertaalt zich dus via de automatische stabilisatoren in het vorderingensaldo van de overheid. De economische crisis laat zich het sterkst voelen in een aanzienlijke stijging van de werkloosheidsuitgaven en een belangrijke inkrimping van fiscale ontvangsten (in het bijzonder de roerende voorheffing op dividenden en de vennootschapsbelasting).

Een verdere verslechtering van de overheidsfinanciën bij ongewijzigd beleid

Voor de opmaak van deze aanvulling op het stabiliteitsprogramma 2009-2012 baseert de regering zich op het advies van de afdeling financieringsbehoeften van de Hoge Raad van Financiën⁽¹⁾. Door de oplopende tekorten in de periode 2009-2010 wordt vanaf 2010 opnieuw een rentesnieuwbaleffect verwacht. Bij ongewijzigd beleid geeft dit aanleiding tot een verhoging van de schuldgraad en een druk op de structurele tekorten. Door het gecombineerd effect van de oplopende interestlasten en stijgende sociale uitgaven onder invloed van de vergrijzing volstaat bij ongewijzigd beleid een groeiherneming niet om de negatieve trend in de overheidsfinanciën te keren. Bij een terugkeer naar een normaal groeiniveau vanaf 2011 zou het vorderingentekort verder blijven toenemen tot ruim 7 % van het bbp (tot 7,4 % in 2015). De regering is van deze vaststelling van de Afdeling Financieringsbehoeften vertrokken voor het uittekenen van een aangepast scenario voor de overheidsontvangsten.

¹ Begrotingstrajecten op korte en middellange termijn voor het aangepaste stabiliteitsprogramma 2009-2012, september 2009

Een terugkeer naar het evenwicht in 2015

De regering schrijft zich in in het door de Afdeling Financieringsbehoeften geschetste traject voor de terugkeer van een evenwicht voor de gezamenlijke overheid tegen de horizon 2015. In het uitgetekende scenario wordt er rekening mee gehouden dat het prille herstel in 2010 niet gefnuikt wordt. Dit is in lijn met de aanbevelingen van de meeste internationale instellingen voor België en de eurozone. Het traject gaat uit van een progressieve toename van de impact van de maatregelen, vele maatregelen komen immers pas na verloop van tijd op kruissnelheid, andere hebben weer een cumulatief effect. Dit scenario veronderstelt een inspanning van de verschillende overheidsgeledingen van 0,5 % van het bbp in 2010, 1 % in 2011, cumulatief voor 2010-2011 dus een structurele inspanning van 1,5 %, en telkens 1,3 % voor de daaropvolgende jaren.

Met het uitgestippelde traject denkt de regering ten volle tegemoet te komen aan de oproep in de beoordeling van het stabiliteitsprogramma 2009-2013 om vanaf 2010 opnieuw aan te knopen met de sanering van de overheidsfinanciën en de structurele inspanning vanaf 2011 op te drijven. De overheidsfinanciën worden op een redelijke termijn terug in overeenstemming gebracht met de vereisten van het stabiliteits- en groeipact. In 2013 zal het tekort zich opnieuw onder de 3 %-grens bevinden. De terugkeer naar een evenwicht is een belangrijke voorwaarde voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op langere termijn. De daling van de interestlasten die voortvloeit uit een terugkeer naar het evenwicht kan op termijn aangewend worden voor het gedeeltelijk opvangen van de kosten van de vergrijzing.

Tabel 4: Het genormeerd vorderingensaldo

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vorderingensaldo	-5,9	-6,0	-5,5	-4,4	-2,8	-1,3	0,0
Entiteit I	-4,9	-4,5	-4,4	-3,7			
Entiteit II	-1,0	-1,5	-1,1	-0,7			
	Inspanning op niveau primair saldo						
Inspanning	0,0	0,5	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3
Cumulatieve inspanning	0,0	0,5	1,5	2,8	4,1	5,4	6,7

Dit traject geldt onder de gehanteerde groeihypothese. Tabel 4 bevat de doelstelling en voorspellingen van het saldo voor de gezamenlijke overheid gegeven de gehanteerde groeiraming.

In het kader van de Belgische overheidsfinanciën is het belangrijk om duidelijke afspraken te hebben over de verdeling van de inspanning over de verschillende overheidsgeledingen. In zijn advies heeft de Afdeling Financieringsbehoeften verschillende mogelijkheden geschetst voor de verdeling van de inspanning over de verschillende entiteiten. De cijfers vormen geen sluitende voorafname op een verdere verdeling van de inspanning die deel uitmaakt van de meerjarenbegroting 2010-2011 en het hierop volgende budgettaire samenwerkingsakkoord met de

verschillende deelstaten. De trajecten vervat in de verschillendregeerakkoorden maken deze doelstelling evenwel mogelijk.

Een scenario tot 2012

Tabel 5 herneemt het vorderingensaldo voor de gezamenlijke overheid waarvoor de Belgische overheid zich duidelijk engageert. De gedetailleerde cijfers van zowel de saldi van de verschillende deelsectoren als de onderliggende evolutie van de ontvangsten en uitgaven hebben de status van ramingen en hun waarde is eerder indicatief.

Tabel 5: Budgettaire vooruitzichten voor de gezamenlijke overheid

	2008 niveau	2008	2009	2010	2011	2012
Vorderingensaldo van de subsectoren						
1. Gezamenlijke overheid	-4.123	-1,2	-5,9	-6,0	-5,5	-4,4
2. Federale overheid	-5.752	-1,7	-3,9	-4,0	-4,1	-3,7
3. Gemeenschappen en gewesten	-88	0,0	-0,5	-1,1	-0,9	-0,5
4. Lokale overheid	-119	0,0	-0,5	-0,4	-0,2	-0,2
5. Sociale verzekeringsinstellingen	1.837	0,5	-1,0	-0,5	-0,3	0,0
Gezamenlijke overheid						
6. Totale ontvangsten	167.690	48,7	47,9	48,1	48,5	49,2
7. Totale uitgaven	171.813	49,9	53,8	54,1	53,9	53,6
8. Vorderingensaldo	-4.123	-1,2	-5,9	-6,0	-5,4	-4,4
9. Interestbetalingen (EDP)	12.837	3,7	3,9	4,1	4,2	4,3
10. Primair saldo	8.715	2,5	-2,0	-1,9	-1,2	-0,1
11. Eenmalige en tijdelijke maatregelen		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Belangrijke componenten van de ontvangsten						
12. Totale belastingen	102.430	29,8	28,5	28,7	29,1	29,4
12a. Belastingen op productie en invoer	43.170	12,5	12,3	12,5	12,4	12,4
12b. Belastingen op inkomen, vermogen,...	56.882	16,5	15,5	15,6	16,0	16,3
12c. Kapitaalbelastingen	2.378	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
13. Sociale bijdragen	55.702	16,2	16,4	16,2	16,2	16,3
14. Inkomen uit vermogen	2.485	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9
15. Andere	7.072	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5
16. Totale ontvangsten	167.690	48,7	47,9	48,1	48,5	49,2
p.m. Gobale heffing	160.413	46,6	44,9	45,0	45,3	45,7
Belangrijke componenten van de uitgaven						
17. Consumptieve bestedingen (bezoldigingen en intermediair verbruik)	54.354	15,8	16,6	16,5	16,3	15,9
18. Sociale uitkeringen	80.045	23,3	25,2	25,6	25,6	25,6
19. Interestlasten	12.837	3,7	3,9	4,1	4,2	4,3
20. Subsidies	7.285	2,1	2,3	2,6	2,5	2,4
21. Bruto-investeringen in vaste activa	5.623	1,6	1,8	1,7	1,9	1,9
22. Andere	11.668	3,4	4,0	3,6	3,5	3,4
23. Totale uitgaven	171.813	49,9	53,8	54,1	53,9	53,6
p.m. Primaire uitgaven	158.975	46,2	49,9	50,0	49,7	49,2

Op verschillende overheidsniveaus zijn de werkzaamheden voor de opmaak van de begrotingen voor het volgende jaar of de volgende jaren volop aan de gang. De federale regering doorbreekt het traditioneel eenjarig karakter van deze oefening, en zal een meerjarenbegroting 2010-2011 opmaken. Dit houdt ook in dat de exacte verdeling van de inspanning over de ontvangsten en uitgaven en binnen elke specifieke categorie pas na het beëindigen van deze oefening kan gegeven worden. Dit zal dus meer uitgebreid aan bod komen in het volgende stabiliteitsprogramma dat volgens de richtlijnen van de Commissie tegen eind januari 2010 moet ingediend worden.

Dit traject weerspiegelt de wil van de regering om het financieel evenwicht in de sociale zekerheid te waarborgen, zonder daarbij vooruit te lopen op de manier waarop deze doelstelling zal worden verdeeld tussen een versterking van de sociale zekerheid en inspanningen binnen het stelsel zelf.

Het is een evidentie dat gezien de omvang van de inspanning deze zal moeten gespreid worden over ontvangsten en uitgaven. Bij de concrete uitwerking zullen de te nemen maatregelen getoetst worden op hun impact op duurzame economische groei. Naast de anticipatie op de in het kader van de begrotingsopmaak te nemen maatregelen vertaalt de in de tabel opgenomen stijging van de (fiscale) ontvangsten enerzijds het herstel naar een normaal niveau van ontvangstengroepen die sterk door de economische crisis zijn aangetast (roerende voorheffing op dividenden, vennootschapsbelasting), anderzijds de spontane evolutie van de ontvangsten bij ongewijzigd beleid en het verbreden van de belastbare basis door het gevoerde activeringsbeleid.

Langs de uitgavenzijde veronderstelt het halen van de vooropgezette doelstelling een zuinig beleid. Daarnaast zullen de uitgaven in % bbp dalen tengevolge van een conjunctureel herstel en het gevoerde beleid ter bevordering van de werkgelegenheid. De realisatie van het uitgetekende pad inzake openbare financiën zal hand in hand gaan met een structureel beleid dat in het kader van de Lissabonstrategie gericht is op het creëren van een hogere en duurzame economische groei en een hogere activiteitsgraad.

De evolutie van de schuldgraad

De vanaf 1994 ingezette ononderbroken daling van de schuldgraad werd in 2008 gestopt onder impact van de steunmaatregelen aan de financiële sector ⁽²⁾. De schuldgraad steeg van 84 % in 2007 tot 89,7 % in 2008.

2 Deze hadden een impact van 6,4 % van het bbp op de schuldgraad

Tabel 6: Schuldevolutie van de gezamenlijke overheid

In % bbp	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Schuldgraad	89,7	97,5	101,9	103,9	104,3	103,4	101,0	97,4
2. Evolutie van de schuldgraad	5,7	7,8	4,5	1,9	0,5	-1,0	-2,4	-3,5
Bepalende factoren voor de evolutie van de brutoschuldgraad								
3. Primair saldo	2,5	-2,0	-1,9	-1,2	-0,1	1,7	3,2	4,5
4. Interestbetalingen	3,7	3,9	4,1	4,2	4,3	4,5	4,5	4,5
5. Exogene factoren die de schuldgraad beïnvloeden	6,8	-0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
6. Endogene factoren die de schuldgraad beïnvloeden	-1,1	7,9	4,3	1,7	0,3	-1,2	-2,6	-3,7
p.m. impliciet interestniveau	4,6	4,2	4,2	4,3	4,3	4,5	4,5	4,6

De scherpe stijging van de schuldgraad in 2009 is het gecombineerd effect van het geraamde tekort (5,9 % van het bbp) en de daling van het nominaal bbp (-2,2 %). Er werd rekening gehouden met de door de Vlaamse overheid aan de KBC-groep verleende versterking van het kernkapitaal voor 3,5 miljard euro en de in het kader van de herstructurering van Kaupthing Bank Luxemburg door de federale overheid toegestane lening van 0,2 miljard euro. De negatieve impact op de schuld wordt meer dan gecompenseerd door de terugbetaling van vorig jaar toegekende staatssteun ten belope van 4,6 miljard euro aan de Federale overheid. De schuldgraad wordt voor 2009 geraamd op 97,5 % met een uitgesproken endogene verslechtering.

In het genormeerd traject blijft onder de gehanteerde hypothesen de schuldgraad verder toenemen tot 104,2 % in 2012. Pas vanaf 2013 dragen de endogene factoren opnieuw bij tot een daling van de schuldgraad. Hun impact evolueert van 1,1 % tot 3,7 %. Zoals gebruikelijk in het kader van de stabiliteitsprogramma's wordt er voor de periode 2010 rekening gehouden met een gemiddelde exogene verslechtering van de schuldgraad van 0,2 %. Er wordt dus geen rekening gehouden met eventuele opbrengsten uit een eventuele verkoop van activa verworven in het kader van het bestrijden van de financiële crisis.

Vanaf 2015 zal de schuldgraad opnieuw onder de 100 %-grens van het bbp komen.

Vergrijzing

In haar verslag van juni 2009 heeft de Studiecommissie voor de Vergrijzing (SCvV) de budgettaire kosten van de demografische vergrijzing geraamd op 8,2 % van het bbp over de periode 2008-2060. In het vorige verslag van de SCvV werden deze kosten nog geraamd op 6,3 % van het bbp over de periode 2007-2050.

Tabel 7: Budgettaire kosten van de vergrijzing

In % bbp	2008	2014	2030	2050	2060	2008-2014	2008-2060
Pensioenen	9,1	10,3	13,3	14,4	14,4	1,2	5,3
Gezondheidszorgen	7,3	8,6	9,5	11,2	11,5	1,3	4,2
Andere uitgaven voor de sociale zekerheid	6,8	7,6	6,2	5,6	5,4	0,8	-1,4
Waarvan:							
Invaliditeit	1,3	1,5	1,4	1,3	1,3	0,1	0,0
Werkloosheid	1,9	2,3	1,5	1,2	1,2	0,4	-0,7
Brugpensioenen	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,0	-0,1
Kinderbijslag	1,6	1,6	1,4	1,3	1,2	0,0	-0,4
Overige sociale uitgaven	1,6	1,7	1,6	1,5	1,4	0,1	-0,2
Uitgaven voor sociale zekerheid	23,2	26,4	29,0	31,1	31,3	3,2	8,2
P.m. personeelsuitgaven onderwijs	3,9	4,0	3,9	3,8	3,8	0,1	-0,1

Deze opwaartse herziening is te verklaren door drie factoren. Ten eerste leidt de weerslag van de economische en financiële crisis op het bbp tot een bijkomende stijging met 1,2 % van het bbp van de kosten van de vergrijzing. Ten tweede resulteert de neerwaartse herziening van de groeihypothese inzake jaarproductiviteit op lange termijn (van 1,75 % tot 1,50 %) in het referentiescenario, in een snellere toename met 0,9 % van het bbp van deze kosten. Deze hypothese houdt rekening met de onzekerheden over de economische vooruitzichten en komt overeen met de gemiddelde productiviteitswinsten gedurende de laatste 30 jaar. Ten laatste is de bijkomende toename met 0,2 % van het bbp te verklaren door de verlenging van de projectieperiode.

De kosten van de vergrijzing zouden over de periode 2008-2014 3,2 % van het bbp moeten bedragen, namelijk een stijging met 2,1 % van het bbp ten opzichte van de vorige prognoses. De meerkost wordt waargenomen gedurende de periode 2008-2010, vooral omwille van een noemer-effect, ingevolge de lagere bbp-groei in de economische crisistijd.

Wegens deze verhoogde budgettaire kosten van de vergrijzing is het meer dan ooit noodzakelijk een meerdimensionale strategie te blijven toepassen om deze kosten op te vangen. Twee gevoeligheidsstudies werden in dit opzicht uitgevoerd om de budgettaire weerslag te meten van de gewijzigde parameters in het referentiescenario en aldus richtlijnen uit te tekenen met betrekking tot de mogelijkheden om de kosten van de vergrijzing te beperken. Deze parameters zijn de welvaartsaanpassing van de uitkeringen en de evolutie van de werkgelegenheidsgraad.

De kosten van de vergrijzing nemen met 0,9 % van het bbp af wanneer er op een betere manier rekening wordt gehouden met de hypothese betreffende de effectieve loonevolutie in de berekening van de parameters inzake welvaartsaanpassing. Deze afname is bijzonder duidelijk op het vlak van de pensioenuitgaven, aangezien de welvaartsaanpassing minder sterk is voor veel begunstigden. De SCvV wijst echter op de weerslag op sociaal vlak van een dergelijk beleid om-

wille van de afname van de benefit ratio (verhouding tussen het gemiddelde pensioen en het daarmee overeenkomende gemiddelde loon).

Als de werkgelegenheidsgraad van de 55-plussers stijgt tot het gemiddelde dat in 2008 in de Scandinavische landen werd waargenomen (namelijk een toename met 14 procentpunten), nemen de kosten van de vergrijzing met 1,2 % van het bbp af. In dit scenario leidt de daling van de structurele werkloosheidsgraad tot een sterkere economische groei en derhalve een groter economisch draagvlak.

Bovendien werden alternatieve scenario's ontwikkeld met betrekking tot de groeihipothese van 1,5 % van de jaarproductiviteit op lange termijn in het referentiescenario. Als de groei van de productiviteit verminderd wordt tot 1,25 %, nemen de kosten van de vergrijzing toe met 1,2 % van het bbp; als de groei van de productiviteit verhoogd wordt tot 1,75 %, nemen deze kosten af met 1,2 % van het bbp.

Bijlagen

Gehanteerde macro-economische vooruitzichten t.e.m. 2015

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
bbp							
Reële groei (%)	-3,1	0,4	1,9	2,4	2,2	2,2	2,1
bbp-deflator (%)	0,9	1,4	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7
Nominale groei (%)	-2,2	1,8	3,7	4,1	3,9	3,9	3,8
Nominaal bbp (in miljard EUR)	336,6	342,6	355,4	370,1	384,7	399,8	415,1
Inflatie							
Consumptieprijzenindex (%)	0,0	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7

Technical annex: Code of Conduct Tables

The following tables with macroeconomic assumptions are given until 2011 since detailed previsions were made for this period by the Federal Planning Bureau in their Economic Budget of September 2009. For the years 2012-2013 less detailed previsions were made based on the assumptions in the text. For the new Stability Programme due in January 2010, detailed tables with the macroeconomic assumptions will be available for the whole covered period.

Table 1a: Macroeconomic prospects

	ESA Code	2007 Level	2007 rate of change	2008 rate of change	2009 rate of change	2010 rate of change	2011 rate of change
1. Real GDP	B1*g	288,7	2,8	1,1	-3,1	0,4	1,9
2. Nominal GDP	B1*g	334,9	5,2	2,8	-2,2	1,8	3,7
Components of real GDP							
3. Private consumption expenditure	P.3	149,1	2,1	0,9	-0,9	0,6	1,9
4. Government consumption expenditure	P.3	60,5	2,3	2,3	1,9	1,4	1,7
5. Gross fixed capital formation	P.51	65,0	6,2	5,5	-3,9	-1,5	3,1
6. Changes in inventories and net acquisition of valuables (% of GDP)	P.52 + P.53	-	1,3	1,1	0,2	0,2	0,2
7. Exports of goods and services	P.6	263,5	4,0	2,2	-15,1	1,5	4,1
8. Imports of goods and services	P.7	253,8	4,6	3,3	-13,7	1,4	4,4
Contributions to real GDP growth							
9. Final domestic demand		-	2,9	2,2	-0,9	0,3	2,1
10. Changes in inventories and net acquisition of valuables	P.52 + P.53	-	0,3	-0,2	-0,9	0,0	0,0
11. External balance of goods and services	B.11	-	-0,4	-0,9	-1,2	0,1	-0,3

Table 1b: Price developments

	ESA Code	2007 Level	2007 rate of change	2008 rate of change	2009 rate of change	2010 rate of change	2011 rate of change
1. GDP deflator		116,0	2,4	1,7	0,9	1,4	1,8
2. Private consumption deflator		117,4	2,8	4,3	-0,1	1,5	1,6
3. HICP (1)		114,9	1,8	4,5	0,0	1,5	1,6
4. Public consumption deflator		122,9	1,8	4,7	3,3	1,2	2,2
5. Investment deflator		111,6	2,2	2,3	-1,2	2,7	2,1
6. Export price deflator (goods and services)		112,9	3,0	4,3	-2,8	0,8	1,8
7. Import price deflator (goods and services)		113,1	2,6	7,3	-4,1	1,3	1,8

(1) Optional for stability programmes.

Table 1c: Labour market developments

	ESA Code	2007 Level	2007 rate of change	2008 rate of change	2009 rate of change	2010 rate of change	2011 rate of change
1. Employment, persons (1)		4.364,8	1,8	1,6	-0,8	-1,3	0,4
2. Employment, hours worked (2)		6.459,0	2	1,1	-2,5	-0,6	0,9
3. Unemployment rate (%) (3)		-	7,5	7,0	8,2	9,4	9,6
4. Labour productivity, persons (4)		66,1	0,9	-0,6	-2,3	1,8	1,5
5. Labour productivity, hours worked (5)		44,7	0,8	0,0	-0,6	1	1
6. Compensation of employees	D.1	168,0	5,8	5,2	0,2	0,6	3,2
7. Compensation per employee		45,9	3,7	3,4	1,1	2,0	2,7

(1) Optional for stability programmes.

(2) National accounts definition.

(3) Harmonised definition, Eurostat; levels.

(4) Real GDP per person employed.

(5) Real GDP per hour worked.

Table 1d: Sectoral balances (note: these provisions refer to the scenario of unchanged policy)

% of GDP	ESA Code	2007	2008	2009	2010	2011
1. Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	B.9	2,1	-1,6	-1,9	-2,1	-2,3
of which:						
Balance on goods and services		3,0	-0,5	-0,6	-0,9	-1,2
Balance of primary incomes and transfers		-0,6	-0,8	-0,9	-0,8	-0,8
Capital account		-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
2. Net lending/borrowing of the private sector	B.9	2,4	-0,4	4,2	4,0	4,4
3. Net lending/borrowing of general government	EDP B.9	-0,2	-1,2	-6,1	-6,1	-6,7
4. Statistical discrepancy				-0,2	0,4	0,3

Table 6: Divergence from previous update

	ESA Code	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Real GDP growth (%)							
Previous update (Stability Progr 2009-13)		1,1	-1,9	0,6	2,3	2,3	2,1
Current update (Complement)		1,1	-3,1	0,4	1,9	2,4	2,2
Difference		0,0	-1,2	-0,2	-0,4	0,1	0,1
General government net lending (% of GDP) EDP B.9							
Previous update (Stability Progr 2009-13)		-1,2	-3,4	-4,0	-3,4	-2,6	-1,5
Current update (Complement)		-1,2	-5,9	-6,0	-5,5	-4,4	-2,8
Difference		0,0	-2,5	-2,0	-2,1	-1,8	-1,3
General government gross debt (% of GDP)							
Previous update (Stability Progr 2009-13)		89,6	93,0	95,0	94,9	93,9	92,0
Current update (Complement)		89,7	97,5	101,9	103,9	104,3	103,4
Difference		0,1	4,5	6,9	9,0	10,4	11,4

Table 8: Basic assumptions

	2007	2008	2009	2010	2011
Short-term interest rate (1) (annual average)	4,3	4,6	1,3	1,5	2,7
Long-term interest rate (annual average)	4,3	4,4	4	4,1	4,5
USD/€ exchange rate (annual average) (euro area and ERM II countries) - USD/100 EUR	137,1	147,1	137,7	142,3	142,6
Nominal effective exchange rate	0,9	2,2	1,2	0,4	0,3
World excluding EU, GDP growth	5,7	3,7	-0,8	3,1	4,6
EU GDP growth	2,9	0,9	-4,0	0,5	2,0
Growth of relevant foreign markets	6,4	2,6	-10,1	1,9	5,2
World import volumes, excluding EU	8,1	3,4	-10,1	2,9	8,0
Oil prices (Brent, USD/barrel)	72,5	96,9	61,2	76,5	79,6

(1) If necessary, purely technical assumptions.

Note: The hypotheses for interest rates are used for the the macroeconomic forecasts and diverge slightly from the interest rates used for the public finance figures